

ARTURO MARTINES KARŚIA
MUK'UL J-A'TEL YU'UN TE JPAM LUM AJALPAN, PUEBLA
LI' YA KALBEY SK'OPLALIL

Ta jun ito, te jo'onkotik Jwolawanejonkotik yu'un te tsoblej ta Jpam lum sbiil Bista Ermosa, ya kalbatkotik ta atojol yu'un yakuk akoltayonkotik yu'un te bintik ya xtuunlan yu'un ta spasel jwol snaul nopjun li' ta jlumalkotiki. Ya kabatkotik and' te a'telil ya jpaskotik yu'un spasel te snaul nopjune komon ya jpaskotik ta jpsilkotik te li' ayonkotik ta jpam lume, ja'nax ya kalbatkotik te yakuk akoltayonkotik ta stael te bintikxan ya xtuune, ja' ya jk'ankotik ini: 300 *kilo* te ji'e, 10 ta jwax *lata* ch'ujch'ul tonetik, 100 ta ch'ix bariya, 20 ta pojts semento, 2 mil ta p'e blok sok 50 ta jwel lamina.

Ja'i spasel a'tel ito k'ax tulan sk'oplal ku'unjo'otik yu'un ja' te spاسبeyel snaul jnopjunetik te banti ya xbajt snopik jun te tut ach'ixetike, te tut keremetike sok te muk'ul ch'iel keremetik te ayik ta nainel li' ta jpame.

Ya jmaliykotik te sujtib te k'ope sok te akoltaywanej te ya awak'bon ta jtojolkotike, ya kalbatkotik te maba yu'un ya yich'ixlanel te bintik ya xtuunlan ku'unokotike, teme jich ya ak'ane, ya k'ikatkotik ta yilel te a'telil te ya yich' pasele.

Te bin ut'il ich'bil ta muk' te ajtal kum
k'ayemalil sok ajtal kum k'opil ta Mejiko

Te mejiko ja' jpam lum te ay bayel ta chajp stalel sk'ayemal kuxlejilal tey-a, bats'il yajwal lum sok te ay yanyantik sbats'il k'opetik yich'objeyik ta spisil te balumlale. Tey amine ja' tey k'ax bayel ayik ta kuxinel-a te bats'il ants winiketik yu'un te *continente americano* ta alele.

► Te mantalil hay ta sjunil te Konstitusion Politika yu'un te Estaros Uniros Mejikanos ta alele sch'uune muk' sk'oplal yak'objey te ajtal chajp stalel kuxinelil te ay yu'un muk'ul jpam lume.

► Ta smuk'ul Junil te banti nakajtik te sbiilik te jay chajp ay te Bats'il k'opetik ta spamal te lume ya yal te ay

364 ta chajp bats'il k'opetik.

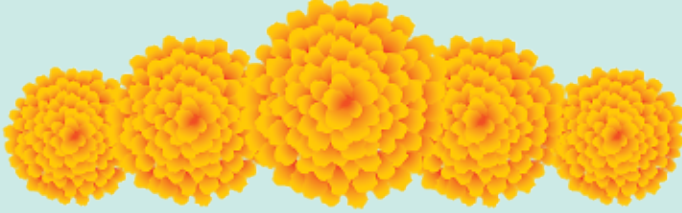
► Te Mantalil yu'un ta Spisil te schajpalchajp K'opetik te bintik ya Stak' spasik te Bats'il Ants Winiketike muk'me sk'oplal yak'objey te "bats'il k'opetike ja' chajpxan k'op yu'un ta spamal te lume, ja' jich pajal ich'bil ta muk' sok te bit'il kaxlan k'ope".

Te bintik ya stak' jpastik ta kuxlejaltik te
ajtal kum k'ayemalil sok ajtal kum k'opil
te ich'bil ta muk' ta Mejiko

Te bintik ya stak' jpastik ta
komon ta jpsiltik

Cha'ox kum te bintik ya stak' spas ta skuxlejaltik te yajwalul lumetike te ya xk'opojik ta bats'il k'ope ja'ik ito:

1. Ya snopik te bin ut'il ya xchajpan sbaiksok stalemal skuxlejaltik ta stsobolixnax, sok te bit'il schapanoj sbaike, sok te bit'il ya staik stak'inik sok swe'el yuch'balik, ya swejtes a'tel jpatan yu'unik soknix te sk'ayemal skuxlejaltike.

2. Sk'uxultayel te jk'optike sok yak'beyelxan yip te jbats'il k'opetike, jna'beytik sbaj spisil te bintik yich'tik-laye te jkuxinelitik sok te bit'il na'bil jbjatik yu'une.

SNAUL POXIL
ILEL TA POXTAYEL SOK TE JTAM ALALETIKE

3. Ya stak' ya jk'opon jbjatik ta bats'il k'op mak ya jts'ibaybey jbjatik ts'ibaybil k'op a'iey te jich bit'il ya jna'tik te jbats'il koptike, spisil te bintik ya jpastik ta yutil jlumaltike, ta swenta p'olmajel, swejtesel j-a'tel jpatan, ta stalel jkuxlejaltik, nopojel yu'un kajwaltik mak yantikxan bintikuk-a.

4. Ya sk'an ya kich'tik sujel ta nojptesel ta jun ta jbats'il k'optik soknix ta kaxlan k'op.

5. Ya sk'an kich'tik jokinel yu'un jk'asesel k'op sok koltaywanejetik te yu'un ya sna'ik yilel te schapanel k'op a'ieyjetike te yu'un ya sna'ik bats'il k'ope sok te ya sna'beyik stalemal jkuxlejaltike ta biluk schajpanel k'op a'ieyjetike.

TSAKEL TA JUN
REGISTRO CIVIL

Ya jmaliykotik te ayuk lek sujtib te jk'opkotike, sok ich'a spatobjibal awo'tan.

JO'ONJO'TIK

Juan Santos Sanches
Antonio de Jesús Ernantes
José Lopes Lías

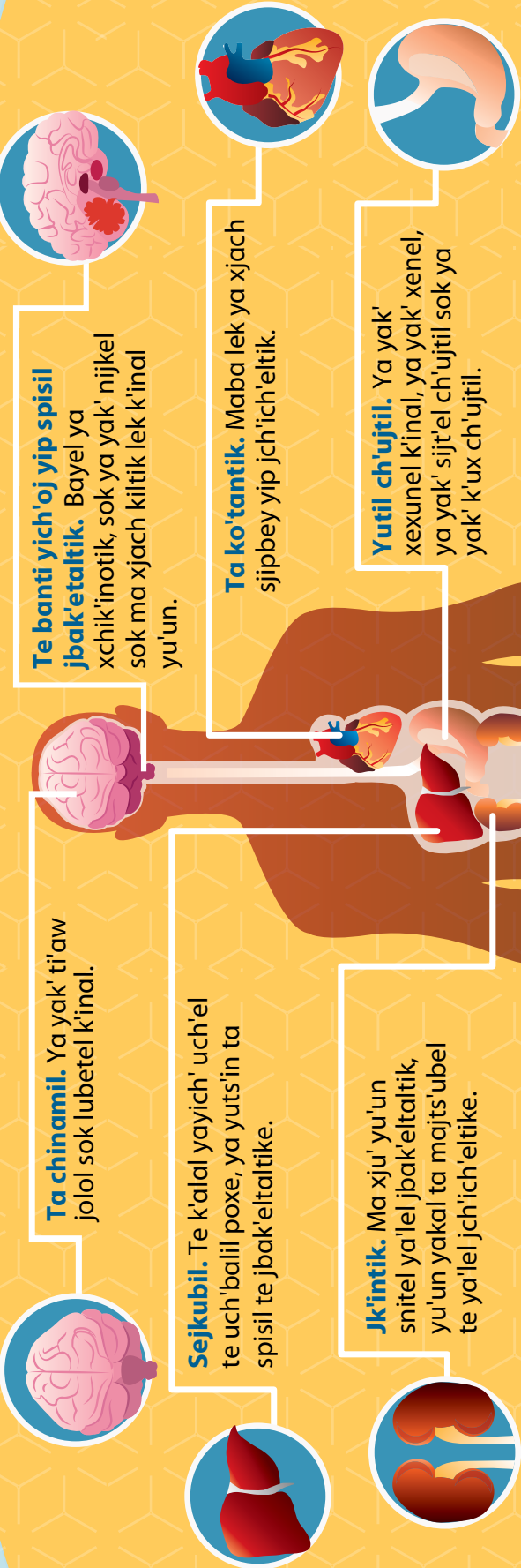
JWOLWANEJETIK YU'UN TSOBLEJ

¿Bin ut'il ya xtal ja'i chamel ito?

Bintik chopolli ya yak' ta jtojolkotik ta tulatul te yakubele	Bintik chopolli ya sta ta stojol te yajwalul lume
<ul style="list-style-type: none">Yu'un k'ux obol sba yo'tan.Lubetel k'inil ta jbak'etaltik.Ya sch'ay sbajts' k'inil ka'ayik ta jkuxinelitik.Me'batiknax k'inil ya kaytik yu'un.Ich' jyakubel sme' stat.	<ul style="list-style-type: none">Ya kich'tik k'anel sok ik'e'l ochel ta jtsob ants winiketik.Ya kak' jbatik ta tsoblej tey ta banti ya x-uch'bijik bayel te yakubeleiteke.K'ax pekel stojol ta man chonel te paxe.

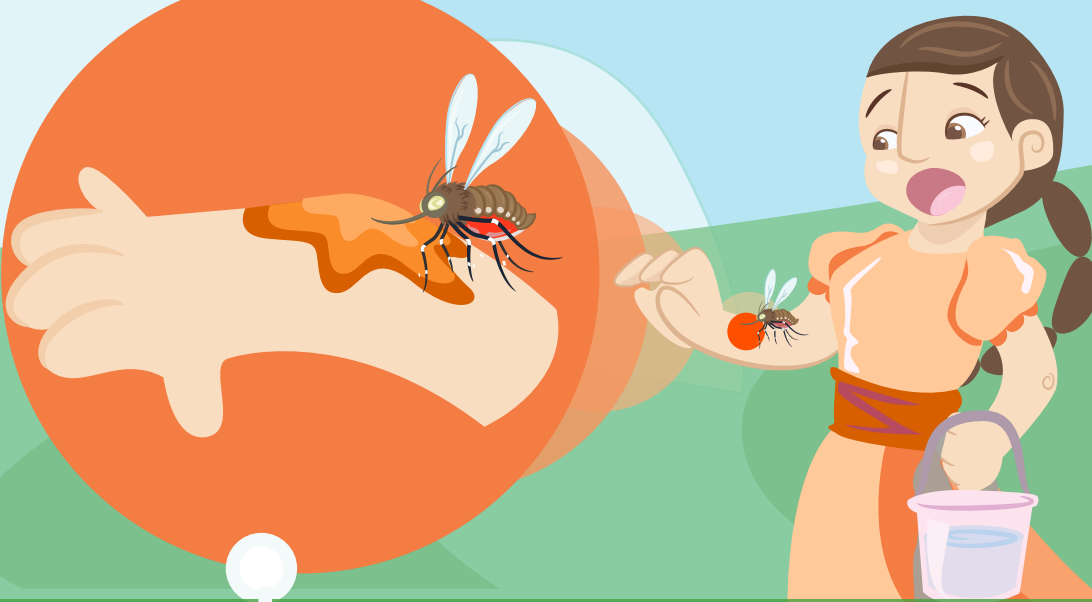
Teyakubele ja' jten chamel te ya xk'ay ko'tantik ta sleulayel sok plis ora ya sk'an ko'tantik yuch'el.

Bin ya yut jbak'etaltik te uch'balil paxe

Te kersanuetik te mach'a kuxalik ta yuch'el te uch'balil paxe, mame xkalik yu'un te chamel srosis. kanser sbiile, jich'oj chamel o'tanil, jichnix-ek te antssetike ya yil swokolik te bit'il ay swoelem alalike mak ja'-a te k'alal ya xp'eikaj yalike.

¿Chikun bin-a ta awa'ie...?
iChikungunya!

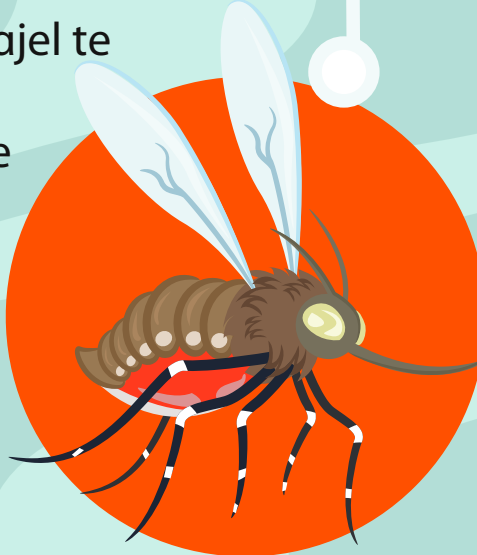
¿Bintik-a te chopol ya yak'e?

- Tulan k'ajk'
- Tulan k'uxul sts'akab kok jk'abtik
- Sk'uxul stsa' kok jk'abtik
- Sk'uxul joltik
- Xejxun k'inil
- Lubetel k'inil
- Ya stsajubtes snujkulel kok jk'abtik

¿Bin ut'il ya yich' tael ta ilel?

Ja'me muk' sk'oplal, te ya kich'tik ilel ta banti snaul poxile, yu'un ya yich' ilel te ay yakal ta chiknajel te chamele, ya yich' ilel te jch'ich'eltike yu'un tey ya xjach ta ilel ta poxtayel-a te chamele.

¿Bin ya xju' ya jpastik yu'un ma xme'in-a te chamele?

- Joyobuk makal te yawil ja'e te banti ya stsob sba ku'untik te ya xtuun ta nae.
- Yakuk jubeytik ta jwinkileltik te spoxil xenenetike.
- Yakuk jtuuntestik ta smakil sti'ti' jnatik sok ta yolojibal k'inil yu'un jnajtik te smakojibal te chopol xenenetike.
- Yakuk jpixpots kok jk'abtik yu'un jich ma sti'otik-a te xenene.

Ja'i bintik ya yich'tik-lay pasel ito, jichnix ya slamatesbey koel yip te bit'il ya staotik te chamel dengue mak sika sbiil ta kaxlan k'ope, ja' jten chamel te ja' ya spuk-ek te xenenetike.

Tsob p'ijil a'tel winiketik
yu'un Epidemiológico
sok te Sanitaria sbiile
01 800 00 44 800

